

Jurisprudentie

Rendement en inflatie

Rb. Den Haag 13 mei 2020, ECLI:NL:RBDHA:2020:4169 (Allianz/X)

Inleiding

Op 13 mei 2020 wees de rechtbank Den Haag¹ een tussenvonnissen in een, zich al zes jaar voortslepende, letselschadezaak. In dit tussenvonnissen, waarvan de rechtbank overigens tussentijds hoger beroep openstelde, formuleerde de rechtbank uitgangspunten voor een groot aantal schadeposten en voor de kapitalisatiefactoren. Deze annotatie behandelt alleen de kapitalisatiefactoren.

In het hiernavolgende zal eerst de uitspraak van de Haagse rechtbank worden besproken. Daarna zullen enkele elementen uit deze uitspraak nader tegen het licht worden gehouden in de context van drie eerder gewezen uitspraken en de discussie in de literatuur. Deze bijdrage eindigt met een conclusie.

Het vonnis

Inleiding

In de zaak die aan de rechtbank werd voorgelegd, ging het om een verkeersongeval op 9 mei 2012. Benadeelde kwam als fietser op een kruising in botsing met een tram van de Haagse vervoersmaatschappij HTM. Er ontstond ernstig letsel, waaronder fracturen van de schedel en van het bekken, meerdere ribfracturen, een fractuur van het rechtersleutelbeen en in het gezicht. Bovendien ontstond een bloeding onder het hersenvlies, een kneuzing van de hersenen en een klaplong. Benadeelde heeft twee weken in coma gelegen. Hij moest langdurig revalideren. Er is sprake van blijvende klachten en beperkingen, die aanleiding geven tot het vorderen van een groot aantal schadeposten.

De som ineens

De rechtbank stelt in de eerste plaats vast dat beide partijen van mening zijn dat aan het slachtoffer in één keer een bedrag moet worden uitgekeerd, dat zowel de verschenen als de toekomstige schade dekt. Daarvan gaat de rechtbank dan ook uit. De rechtbank overweegt vervolgens, terecht, dat als schade met een som ineens wordt vergoed, de toekomstige schade moet worden gekapitaliseerd. Dat houdt, aldus de rechtbank, in dat de toekomstige schade wordt teruggerekend naar het bedrag dat op de gekozen peildatum nodig is om de toekomstige schade te kunnen dekken. Bij deze rekensom moet, aldus de rechtbank, (behalve met eventuele fiscale componenten) rekening worden gehouden met zowel het rendement dat de

benadeelde over het ontvangen bedrag kan genereren, als met de inflatie.

Uitgangspunten bij kapitalisatie

Ten aanzien van de toekomstige ontwikkeling van rente en inflatie komt het aan op de redelijke verwachting van de rechter daarover. De rechtbank overweegt dat uitgangspunt is dat de benadeelde zijn toekomstige schade daadwerkelijk kan dragen, zodat een zodanig kapitaal moet worden toegekend dat het toereikend is om ieder jaar een bedrag ter hoogte van de jaarschade te kunnen opnemen. Zij wijst erop dat als met een te hoog rendement wordt gerekend of een te lage inflatie, dat ertoe kan leiden dat de benadeelde die jaarlijks zijn schade opneemt en gebruikt, zijn schadevergoeding al een aantal jaar voor de berekende einddatum heeft gebruikt.

Omdat de som ineens het inkomensverlies dekt dat de benadeelde lijdt als gevolg van zijn schade, mag – aldus de rechtbank – van de benadeelde niet worden verlangd dat hij risico's neemt bij het beleggen van de ontvangen som ineens. Onder verwijzing naar HR 24 april 1959² overweegt de rechtbank dat als uitgangspunt geldt dat aan de benadeelde de grootst mogelijke zekerheid wordt geboden dat ook de in de toekomst te derven inkomsten en/of te lijden schade worden vergoed. Dat betekent aldus de rechtbank, anders dan Allianz betoogde, dat van benadeelde niet mag worden verlangd dat hij het vermogen belegt. De rechtbank wijst erop dat de (recente) geschiedenis heeft geleerd dat beleggingen, hoe 'risicooloos' ook, in korte tijd in waarde kunnen dalen. Het strookt aldus de rechtbank niet met het uitgangspunt van vergoeding van letselschade dat een benadeelde het risico loopt dat zijn schadevergoeding onvoldoende is om zijn schade daadwerkelijk te compenseren.

Dit betekent dat zij een realistische inschatting moet maken van het rendement dat benadeelde over de schadevergoeding zal kunnen genereren en van de geldontwaarding die in de loop van de jaren optreedt. De rechtbank overweegt vervolgens dat zij rekening moet houden met percentages die op dit moment realistisch zijn. Allianz betoogde dat de rente binnen afzienbare tijd vermoedelijk veel hoger zal zijn dan nu, maar daarvoor ontbreken volgens de rechtbank concrete aanknopingspunten.

De rechtbank volgt partijen in hun benadering, die uitgaat van een onderverdeling in verschillende periodes. Ieder met een eigen percentage aan rendement en inflatie.

1. Rb. Den Haag 13 mei 2020, ECLI:NL:RBDHA:2020:4169.

2. HR 24 april 1959, ECLI:NL:HR:1959:24, NJ 1959/603.

Tabel 1 Door de rechtbank Den Haag vastgestelde percentages

Periode	Rendement	Inflatie	(Rekenrente)
0-5 jaar	0,0%	1,5%	-1,5%
6-20 jaar	1,3%	2,0%	-0,7%
>20 jaar	2,0%	2,0%	0,0%

De eerste vijf jaar na kapitalisatiedatum

Voor de eerste vijf jaar neemt de rechtbank tot uitgangspunt dat benadeelde de schadevergoeding voor die periode niet kan 'vastzetten'. Hij heeft het bedrag immers op korte termijn nodig. Daarom gaat de rechtbank uit van de rente die over het saldo op een (vrij opneembare) spaarrekening wordt betaald. Die rente is volgens de rechtbank 0%.

Voor de inflatie gaat de rechtbank uit van de prijsinflatie (CPI), zoals die thans wordt voorspeld door het Centraal Planbureau (CPB). De voorspelde prijsinflatie is in die periode 1,5%. De rechtbank overweegt dat zij niet uitgaat van de (hogere) looninflatie, zoals in de literatuur wel bepleit, omdat met de looninflatie al rekening is gehouden in de begroting van de jaarschade (door bij de berekening van het inkomen van benadeelde in de fictieve situatie zonder ongeval uit te gaan van een stijging van het loon).

De middellange termijn (bet zesde tot het twintigste jaar na kapitalisatiedatum)

De rechtbank overweegt dat benadeelde voor de middellange termijn de te ontvangen schadevergoeding wel kan vastzetten bij de bank, om zo een hoger rendement te genereren. De rechtbank gaat er daarbij van uit dat benadeelde zijn vermogen risicoarm vastzet, bijvoorbeeld in rentedeposito's.

Om ervoor te zorgen dat benadeelde steeds voldoende vermogen beschikbaar heeft om zijn jaarschade jaarlijks te kunnen onttrekken, zal benadeelde rentedeposito's kunnen afsluiten voor periodes van vijf jaar, tien jaar en vijftien jaar. De rechtbank gaat uit van deposito's van Nederlandse banken, waarop het garantiestelsel van toepassing is. Om praktische redenen gaat de rechtbank uit van het gemiddelde van de drie hoogste rentepercentages die Nederlandse aanbieders geven over deposito's met een looptijd van vijf, tien en vijftien jaar. Onder verwijzing naar twee websites stelt de rechtbank het rendement op 1,3% vast.

Voor de inflatie knoopt de rechtbank aan bij het percentage dat door de Europese Centrale Bank wordt nagestreefd, hetgeen ongeveer overeen zou komen met het langjarig gemiddelde inflatiepercentage. Bovendien, zo overweegt de rechtbank, gaat de Ultimate Forward Rate (UFR), een berekende risicovrije rente voor langjarige contracten, die is opgebouwd uit een schatting van de rekenrente en de verwachte inflatie voor de lange termijn, ook uit van 2% inflatie.

De lange termijn (vanaf twintig jaar na kapitalisatiedatum)

Voor de lange termijn, vanaf twintig jaar na kapitalisatiedatum, knoopt de rechtbank aan bij het rendement van de hiervoor al genoemde UFR dat geldt voor pensioenfondsen. De UFR wordt berekend op basis van een 120-maands gemiddelde van de twintigjaars 'forward rate' en geeft, aldus de rechtbank, kort gezegd aan wat – gezien over een periode van tien jaar – het gemiddelde is van de marktverwachting van de rente op een termijn van twintig jaar. Deze UFR bedraagt momenteel 2%.

Voor de inflatie gaat de rechtbank uit van de eerdergenoemde 2% inflatie, zoals deze ook al gold voor de middellange termijn.

Resumé

Dat betekent dat de rechtbank oordeelt als samengevat in tabel 1.

Overige verweren

Allianz voerde nog een drietal verweren die de rechtbank bespreekt. Dat is in de eerste plaats het verweer dat het kapitaal niet wordt aangewend voor de periodieke onttrekking van de jaarschade, maar dat benadeelde in de toekomst een woning zal aankopen van het kapitaal, zodat het kapitaal niet alleen consumptief wordt gebruikt. Dit verweer passeert de rechtbank. In de discussie over het (fiscale traject van het) verlies van arbeidsvermogen bestreed Allianz immers de stelling van benadeelde dat fiscaal uitgegaan moest worden van een eigen woning. Dat verweer is door de rechtbank wel gehonoreerd. Bovendien overweegt de rechtbank kort gezegd dat Allianz haar stellingen op dit punt in het geheel geen handen en voeten gaf (zie ook hierna).

Ook het verweer dat benadeelde door zijn inkomen uit de Wet werk en inkomen naar arbeidsvermogen (WIA) en een WIA-excedentuitkering al een aanzienlijk basisinkomen had en dus zijn schadevergoeding niet zal gebruiken voor zijn maandelijkse lasten, zodat (kennelijk) benadeelde meer risico kon nemen om een hoger rendement te behalen, vindt geen genade bij de rechtbank. De rechtbank overweegt dat Allianz over het hoofd ziet dat het niet aan de aansprakelijke verzekeraar is om voor te schrijven hoe benadeelde zijn schadevergoeding besteedt. Nu uitgangspunt is dat de benadeelde volledig schadeloosgesteld moet worden, geldt dat de benadeelde

deelde niet (risicovol) hoeft te beleggen. Ongeacht of zijn inkomen naar algemene maatstaven laag, modaal of hoog is.

Het derde en laatste verweer ziet erop dat er niet één berekening kan worden vervaardigd met genoemde percentages per periode, maar dat voor iedere periode een eigen contante waardeberekening moet worden gemaakt, zodat over het tegoed dat voor de middellange termijn kan worden vastgezet van meet af aan het daarvoor geldende (hogere) percentage wordt ingerekend. Dit verweer honoreert de rechtbank wel. Er zullen dan ook inderdaad drie berekeningen moeten worden vervaardigd.

Commentaar

Inleiding

De Haagse rechtbank is, na de rechtbank Zeeland-West-Brabant,³ de rechtbank Midden-Nederland⁴ en de rechtbank Gelderland,⁵ in korte tijd de vierde rechtbank die zich heeft moeten buigen over de hoogte van de kapitalisatiefactoren. Hoe verhoudt het vonnis van de Haagse rechtbank zich tot deze eerdere vonnissen en tot de discussie in de literatuur?

Uitgangspunten bij kapitalisatie

Wat opvalt als de vier uitspraken naast elkaar worden gelegd, is dat er onder de betrokken rechtbanken grote eensgezindheid is waar het gaat om de aan te houden uitgangspunten. Zo is in drie van de vier uitspraken expliciet terug te lezen dat het ten aanzien van de toekomstige rendement- en inflatieontwikkelingen aankomt op de redelijke verwachting van de rechter die over de feiten oordeelt.⁶ Hier volgen de rechtbanken de huidige lijn van de Hoge Raad.⁷

In alle vier de uitspraken is terug te vinden dat nu het gekapitaliseerde bedrag bedoeld is om daarmee toekomstige, periodiek te lijden schade te dekken, waaronder verlies van arbeidsvermogen, van de benadeelde niet mag worden verwacht dat hij risico's neemt door de ontvangen som te beleggen.⁸ Soms heet het dat er 'geen of slechts beperkte financiële risico's bij

de benadeelde mogen worden gelegd',⁹ of 'niet mag worden verwacht dat ter verkrijging van rendement (...) meer dan zeer beperkte risico's' worden gelopen,¹⁰ of kortweg: 'mag (...) van de benadeelde niet worden verlangd dat hij risico's neemt bij het beleggen van de ontvangen som ineens'.¹¹ Dit lijkt mij gegeven het doel van de schadevergoeding en het uitgangspunt van volledige schadeloosstelling terecht.¹²

Alvorens de vraag te beantwoorden waar deze algemene noties toe leiden, sta ik eerst kort stil bij de 'rekenrente'.

Intermezzo: de 'rekenrente'

Uit het vonnis van de rechtbank Den Haag blijkt dat Allianz zich aanvankelijk op het standpunt heeft gesteld dat er sprake zou moeten zijn van een 'rekenrente' van 3%. Naar de rechtbank begrijpt, zo schrijft zij in het vonnis, bedoelt Allianz daarmee 6% rendement en 3% inflatie. In verband met de huidige rentestand is Allianz in haar dagvaarding uitgegaan van een rekenrente van 1%, voor de eerste drie jaar. In de personenschadepraktijk wordt vaker gesproken over 'rekenrente', als resultante van het rendement minus de inflatie.¹³ Dit is echter niet correct.

Laumen-de Valk wees er in 2013 al op dat gerekend moet worden met rendement *en* inflatie en niet met een rekenrente. Aan de hand van rekenvoorbeelden toonde zij aan dat een rekenrente van 3% tot een ander resultaat leidt dan 6% rendement en 3% inflatie, maar ook tot een andere uitkomst dan 5% rendement en 2% inflatie, en zelfs tot een andere uitkomst dan 4% rendement en 1% inflatie, alhoewel het verschil tussen de percentages in alle gevallen 3 is.¹⁴ Dit verschil in uitkomst weegt niet op tegen het relatieve voordeel dat wanneer men alleen discussieert over de rekenrente het rendement en de inflatie minder belangrijk zijn, omdat een rekenrente van 3% inderdaad 6% rendement en 3% inflatie kan zijn of 4% rendement en 1% inflatie.¹⁵ Uit Laumen-de Valks voorbeelden blijkt overigens dat de rekenrente van 3% zonder uitsplitsing tot de laagste uitkomst leidt.

De korte termijn (eerste vijf jaar)

De Haagse rechtbank overweegt terecht dat de schadevergoeding voor de eerste vijf jaar niet voor langere tijd kan worden vastgezet. Daarom zoekt de rechtbank aanknopingspunten voor het rendement bij een spaarrekening van een Neder-

3. Rb. Zeeland-West-Brabant 9 juli 2019, ECLI:NL:RBZWB:2019:3178, JA 2019/139 (deelgeschied).

4. Rb. Midden-Nederland 25 september 2019, ECLI:NL:RBMNE:2019:4559, JA 2019/174, m.nt. J. Laumen-de Valk (deelgeschied); de auteur stond verzoekster bij in deze zaak.

5. Rb. Gelderland 9 oktober 2019, ECLI:NL:RBGEL:2019:4509.

6. Rb. Zeeland-West-Brabant 9 juli 2019, ECLI:NL:RBZWB:2019:3178, JA 2019/139, r.o. 4.8, Rb. Gelderland 9 oktober 2019, ECLI:NL:RBGEL:2019:4509, r.o. 3.38 en Rb. Den Haag 13 mei 2020, ECLI:NL:RBDHA:2020:4169, r.o. 4.30.

7. HR 15 december 2017, ECLI:NL:HR:2017:3145, NJ 2018/193, m.nt. S.D. Lindenbergh; zie ook R.M.J.T. van Dort & E.S. Groot, 'De redelijke verwachting ten aanzien van de rekenrente', *TVP* 2019, afl. 3, p. 86 en J.F. Vermeulen, 'Begroten van toekomstschade in een som ineens – rekenrentescenario 2018', *VR* 2018, afl. 6, p. 211.

8. Rb. Zeeland-West-Brabant 9 juli 2019, ECLI:NL:RBZWB:2019:3178, JA 2019/139, r.o. 4.8, Rb. Midden-Nederland 25 september 2019, ECLI:NL:RBMNE:2019:4559, JA 2019/174, m.nt. J. Laumen-de Valk, r.o. 2.11, Rb. Gelderland 9 oktober 2019, ECLI:NL:RBGEL:2019:4509, r.o. 3.38 en Rb. Den Haag 13 mei 2020, ECLI:NL:RBDHA:2020:4169, r.o. 4.30.

9. Rb. Midden-Nederland 25 september 2019, ECLI:NL:RBMNE:2019:4559, JA 2019/174, m.nt. J. Laumen-de Valk, r.o. 2.11.

10. Rb. Gelderland 9 oktober 2019, ECLI:NL:RBGEL:2019:4509, r.o. 3.38.

11. Rb. Den Haag 13 mei 2020, ECLI:NL:RBDHA:2020:4169, r.o. 4.30.

12. In dezelfde zin: Van Dort & Groot 2019, p. 85-86, J.G. Keizer, 'Schadevergoeding via een som ineens, rekenrente en financieel advies. Waarborgen dat het slachtoffer zijn toekomstschade daadwerkelijk kan dragen', *L&S* 2018, afl. 3, p. 7-8 en Vermeulen 2018, p. 211-212.

13. Zie bijv. J. Tiemersma, 'Rekenrente', *VR* 2013, afl. 5, p. 4-6.

14. J. Laumen-de Valk, 'Reactie op artikel "Rekenrente" in VR 2013, 67', *VR* 2013, afl. 11, p. 409-411.

15. Zoals gesteld in: M.J. Neeser & J.L. van Schoonhoven, *Schadeberekening in personenschadezaken*, Nijmegen: Wolf Legal Publishers 2011, p. 84.

landse bank, die onder het garantiestelsel¹⁶ valt, en waarvan de gelden vrij opneembaar zijn. Dit lijkt mij een terecht uitgangspunt.¹⁷

De rechtbanken Zeeland-West-Brabant en Midden-Nederland komen voor de eerste vijf jaar beide tot een rendement van 1,3% en een inflatie van 1,5%. Dat is minder toevallig dan het lijkt. In beide deelgeschillen hadden verzoeksters aanknopings gezocht bij een (inmiddels ingetrokken) conceptrichtlijn van De Letselschade Raad. Ontleende de rechtbank Zeeland-West-Brabant nog een argument aan deze conceptrichtlijn,¹⁸ De rechtbank Midden-Nederland nam uitdrukkelijk afstand van dit concept door te overwegen dat de deelgeschilrechter alleen overwegingen zou bespreken die zien op de uitgangspunten en niet op een al dan niet bestaand of verondersteld draagvlak voor normering van de kapitalisatiefactoren.¹⁹ In beide procedures is ook een beroep gedaan op een rapport van rekenkundige E.J. Bakker²⁰ uit 2019.²¹

Rechtbank Gelderland²² en rechtbank Den Haag²³ vinden elkaar in het rendement: 0% in de eerste vijf jaar, maar komen tot een ander percentage aan inflatie, respectievelijk 0% en 1,5% in de eerste vijf jaar.

Deze verschillen lijken groter dan zij zijn. Zoals de rechtbank Midden-Nederland terecht overwoog, is de systematiek die ten grondslag ligt aan de conceptrichtlijn c.q. het rapport van Bakker in de tijd dynamisch. Dat is ook waarom de rechtbank Midden-Nederland overwoog dat als partijen tot kapitalisatie overgaan op een tijdstip dat meer dan een jaar na het geven van de beschikking lag, zij met inachtneming van de achterliggende systematiek opnieuw de betrokken percentages moeten vaststellen.²⁴ Bakker heeft voor 2020 een nieuwe berekening gemaakt.²⁵ Die sluit op 0% rendement en 2% inflatie,²⁶ waarmee de rente in alle vier de gevallen, voor de korte termijn, hetzelfde zou zijn geweest en de inflatie nauwelijks afwijkt.

Wat verder opvalt, is dat de rechtbank Den Haag expliciet kiest voor de prijsinflatie (CPI) en niet voor de (hogere) looninflatie.²⁷ De rechtbank wijst erop dat in de literatuur is betoogd dat juist moet worden uitgegaan van de looninflatie.²⁸ Het oordeel van de rechtbank lijkt hier terecht, nu de rechtbank expliciet overweegt dat met de looninflatie al rekening is gehouden in de begroting van de jaarschade in de fictieve situatie zonder ongeval, nu daar is uitgegaan van een stijging van het loon.²⁹ Hier is de eerder door Keizer bepleite route gevolgd, waarbij de te verwachten cao-verhogingen worden meegenomen in de begroting van de jaarschade.³⁰ Wordt die route gevolgd, dan heeft de inflatiecorrectie geen andere functie dan te voorkomen dat door de inflatie met het consumptief te besteden bedrag door geldontwaarding minder kan worden gedaan dan ten tijde van de afwikkeling van de schade.³¹ Mocht de cao-verhoging niet in de begroting van de jaarschade zijn meegenomen, dan is het hanteren van de (hogere) looninflatie mijns inziens verdedigbaar.³² Ook zou in dat geval kunnen worden geopteerd voor de door Van Dort gepropageerde welvaartscorrectie, boven op de inflatiecorrectie.³³ Als het goed is, zouden alle drie de routes tot (ongeveer) hetzelfde bedrag moeten leiden.

Hoe pakt het voorgaande uit voor de middellange termijn?

De middellange termijn (zes tot twintig jaar na kapitalisatiedatum)

Ook hier komen de rechtbank Zeeland-West-Brabant³⁴ en de rechtbank Midden-Nederland,³⁵ om de hiervoor besproken redenen, tot dezelfde percentages: 2,2% rendement en 1,6% inflatie. Gecorrigeerd komt Bakker³⁶ voor 2020 voor deze periode op 1% rendement en 2% inflatie.

Rechtbank Gelderland³⁷ laat zich wat lastig vergelijken, omdat zij deze periode in tweeën heeft geknipt: zes tot tien jaar en tien tot twintig jaar. In de eerste periode gaat deze rechtbank uit van 1,0% rendement en 0,0% inflatie, in de tweede periode van 2,2% rendement en 0,7% inflatie.

16. Daarbij is het wel van belang dat de benadeelde onder ogen ziet dat binnen het garantiestelsel spaartegoeden per vergunninghouder zijn gegarandeerd tot € 100.000. Is de som ineens groter? Dan moet deze worden 'geparkeerd' bij meerdere banken, die ieder een eigen bankvergunning hebben. Zo de benadeelde dit niet doet, dan kan hij na deconfiture van de bank alsnog van een koude kermis thuiskomen.

17. In dezelfde zin: Vermeulen 2018, p. 216 en E.W. Bosch, 'Rendement en inflatie worden opnieuw berekend. De geest is uit de fles', *L&S* 2019, afl. 4, p. 76.

18. Rb. Zeeland-West-Brabant 9 juli 2019, ECLI:NL:RBZWB:2019:3178, *JA* 2019/139, r.o. 4.10-4.12.

19. Rb. Midden-Nederland 25 september 2019, ECLI:NL:RBMNE:2019:4559, *JA* 2019/174, m.nt. J. Laumen-de Valk, r.o. 2.15.

20. Verbonden aan Het Rekenbureau te Houten.

21. E.J. Bakker, 'Analyse en advies rekenrente 2019', n.g.

22. Rb. Gelderland 9 oktober 2019, ECLI:NL:RBGEL:2019:4509, r.o. 3.39 jo. r.o. 3.37; deze rechtbank heeft abusievelijk de percentages voor rente en inflatie uit het artikel van *Verkeersrecht* waaraan zij refereert omgekeerd.

23. Rb. Den Haag 13 mei 2020, ECLI:NL:RBDHA:2020:4169, r.o. 4.31.

24. Rb. Midden-Nederland 25 september 2019, ECLI:NL:RBMNE:2019:4559, *JA* 2019/174, m.nt. J. Laumen-de Valk, r.o. 2.23.

25. Bakker, 'Analyse en advies rekenrente 2020'.

26. Tot eenzelfde aanbeveling komen Van Dort & Groot 2019, p. 92.

27. Rb. Den Haag 13 mei 2020, ECLI:NL:RBDHA:2020:4169, r.o. 4.31.

28. Zie bijv. M.J. Neeser, 'Rol van de rekenkundige, meten is weten', *L&S* 2018, afl. 4, p. 50-56.

29. Rb. Den Haag 13 mei 2020, ECLI:NL:RBDHA:2020:4169, r.o. 4.31.

30. Keizer 2018, p. 9.

31. Keizer 2018, p. 9 en Bosch 2019, p. 72.

32. Neeser 2018, p. 50-56.

33. R.M.J.T. van Dort, 'Kun je rekenen op de dag van morgen?', in: F.T. Oldenhuis & H. Vosselman (red.), *Schadebegroting in letselschadezaken*, Den Haag: Boom juridisch 2017.

34. Rb. Zeeland-West-Brabant 9 juli 2019, ECLI:NL:RBZWB:2019:3178, *JA* 2019/139, r.o. 5.2.

35. Rb. Midden-Nederland 25 september 2019, ECLI:NL:RBMNE:2019:4559, *JA* 2019/174, m.nt. J. Laumen-de Valk, r.o. 3.2.

36. Bakker, 'Analyse en advies rekenrente 2020'.

37. Rb. Gelderland 9 oktober 2019, ECLI:NL:RBGEL:2019:4509, r.o. 3.39 jo. r.o. 3.37.

Tabel 2 Berekening: man, geboren 1 januari 1976, jaarinkomen zonder ongeval € 33.000, na ongeval WIA € 21.000, kapitalisatie per 1 januari 2020, inclusief sterftekanscorrectie

Uitgangspunten vgl.	Rendement	Inflatie	Contante waarde	Fiscale component	Totale schade
Rechtbank Gelderland	1,00% 2,15%	0,00% 0,65%	139.377	10.057	149.434
Rechtbank Den Haag	1,30%	2,00%	161.789	14.228	176.017
Bakker 2020	1,00%	2,00%	165.702	14.918	180.620

Tegen die achtergrond sluit het oordeel van de rechtbank Den Haag,³⁸ die uitgaat van 1,3% rendement en 2% inflatie, best aardig aan. Met het rapport van Bakker ontstaat alleen een verschil van 0,3% meer aan rendement, maar de inflatie is gelijk. De vergelijking met rechtbank Gelderland is zoals gezegd wat lastiger. In de eerste vijf jaar van deze periode oordeelde rechtbank Gelderland 0,3% rendement minder en 2,0% inflatie minder. In de tweede periode rekent rechtbank Gelderland met 0,9% meer rendement, maar met 1,3% inflatie minder dan de Haagse rechtbank. Dat verkleint de verschillen weliswaar enigszins, maar juist bij hogere jaarschades kunnen, bij deze looptijd, kleine verschillen in percentages tot significante verschillen in uitkomsten leiden, zo leert een kleine proefberekening (zie tabel 2).

Rechtbank Den Haag motiveert haar oordeel door te wijzen op het gemiddelde van de drie hoogste rentepercentages die Nederlandse aanbieders geven over deposito's met een looptijd van vijf, tien en vijftien jaar. Dit lijkt mij een correcte benadering, nu dit reëel te maken rendementen zijn. Toch past hier een punt van (opbouwende) kritiek. Wanneer voor de drie genoemde looptijden andere rendementspercentages gelden, had het dan niet meer in de rede gelegen om uit te gaan van meer (verschillende) tijdvakken, met ieder hun correcte (gemiddelde) percentage?

Daar waar de rechtbank nu enerzijds, terecht, moeite doet om reële percentages vast te stellen, wordt dit goede werk anderzijds deels ondergraven door uit te gaan van een gemiddelde. Dat zou geen punt zijn bij een gelijkblijvend kapitaal gedurende de gehele looptijd, maar door de periodieke onttrekking van de jaarschade ontstaat hier hoe dan ook een tekort, dat niet meer goedge maakt wordt in de resterende looptijd.³⁹ Raadpleging van de depositorente op spaarrentes.nl⁴⁰ leerde mij echter dat de verschillen momenteel minimaal zijn.⁴¹ Dit kan in de tijd fluctueren. Mochten deze percentages verder uit elkaar gaan lopen, dan is het

wellicht zorgvuldiger om met (nog) meer verschillende periodes te werken.

De lange termijn (vanaf twintig jaar na kapitalisatiedatum)

Wanneer de percentages voor de lange termijn worden vergeleken, dan worden er grotere verschillen zichtbaar tussen de diverse uitspraken. Waar de meeste uitspraken bij de inflatie uitkomen op of rond de 2%, houdt de rechtbank Gelderland het op 1,3% inflatie op de lange termijn.

Voor de lange termijn kwamen rechtbank Zeeland-West-Brabant⁴² en rechtbank Midden-Nederland⁴³ op 3,6% rendement. Gecorrigeerd komt Bakker voor 2020 voor deze periode op 3% rendement.⁴⁴ Rechtbank Gelderland kwam tot 3,3% rendement,⁴⁵ terwijl de rechtbank Den Haag uitkomt op 2% rendement.⁴⁶ Een verschil van meer dan één hele procent gaat tot grote verschillen leiden, zeker bij hogere jaarschades.

Rechtbank Den Haag zoekt voor deze lange termijn aansluiting bij de UFR. Van Dort heeft, betoogd dat dit percentage in de juiste context moet worden bezien.⁴⁷ Deze 'rate' ziet namelijk op professionele beleggingen door pensioenfondsen en verzekeraars, niet op benadeelden van personenschade. Daarbij is de UFR ook politiek beladen. In politiek Den Haag klinken geluiden om dit percentage te verhogen, zodat pensioenfondsen de uitkeringen aan pensioengerechtigden niet hoeven te korten.⁴⁸ Waar de inflatie voor partijen gelijk is, kan een professionele belegger zoals een pensioenfonds of verzekeraar wel door meer kennis en een (veel) grotere financiële positie (dus meer spreidingsmogelijkheden) hogere rendementen behalen. Bovendien kunnen dit soort partijen grotere risico's nemen.⁴⁹ Voor de inflatie is dit aldus

38. Rb. Den Haag 13 mei 2020, ECLI:NL:RBDHA:2020:4169, r.o. 4.32.

39. Keizer 2018, p. 8 en Bosch 2019, p. 68-69.

40. Zie www.spaarrente.nl, geraadpleegd op 1 juni 2020.

41. Vijfjaars rente, gemiddelde van de drie hoogste aanbieders: 0,7%; tienjaars rente, gemiddelde van de drie hoogste aanbieders: 0,6%; >tienjaars rente, gemiddelde van de drie hoogste aanbieders: 0,7%.

42. Rb. Zeeland-West-Brabant 9 juli 2019, ECLI:NL:RBZWB:2019:3178, JA 2019/139, r.o. 5.2.

43. Rb. Midden-Nederland 25 september 2019, ECLI:NL:RBMNE:2019:4559, JA 2019/174, m.nt. J. Laumen-de Valk, r.o. 3.2.

44. Bakker, 'Analyse en advies rekenrente 2020'.

45. Rb. Gelderland 9 oktober 2019, ECLI:NL:RBGEL:2019:4509, r.o. 3.39 jo. r.o. 3.37.

46. Rb. Den Haag 13 mei 2020, ECLI:NL:RBDHA:2020:4169, r.o. 4.32.

47. R.M.J.T. van Dort, 'Fiscale opfrisser. Een opmerkelijk vonnis en de rekenrente naar minder dan 2%', *TVP* 2014, afl. 1, p. 16.

48. Bosch 2019, p. 71.

49. Van Dort 2014, p. 16-17.

een reëel uitgangspunt. Of dit ook geldt voor het rendement valt te betwijfelen.

Besteding van de te ontvangen gelden

Uitgangspunt bij de berekening van een letselschade is dat de hypothetische situatie zonder ongeval wordt vergeleken met de situatie met ongeval. Per jaar wordt de jaarschade berekend. Het idee is dat de benadeelde periodiek, namelijk jaarlijks, zijn jaarschade onttrekt aan de pot, zodat hij jaar voor jaar wordt gecompenseerd. Zowel in de beschikking van de rechtbank Midden-Nederland⁵⁰ als in het vonnis van de rechtbank Den Haag⁵¹ wordt het verweer van de aansprakelijkheidsverzekeraar dat de benadeelde het hem toekomende bedrag anders kan c.q. zal aanwenden, verworpen. In beide gevallen kan dit de rechter niet overtuigen.

De deelgeschilrechter Midden-Nederland overweegt ter zake:

‘Het argument van ASR dat gekapitaliseerde schadevergoedingen niet zelden op een andere wijze besteed worden (aflossen hypotheek, variabel opnemen, aangaan van fiscale constructies) dan uit de theoretische berekening van de te lijden jaarschades voortvloeit zou in zijn algemeenheid best juist kunnen zijn, maar de deelgeschilrechter ziet niet in waarom dat relevant zou kunnen zijn voor de vraag welke rendementsverwachting gehanteerd zou moeten worden bij het kapitaliseren van de schadevergoeding. Voor zover ASR bedoeld heeft aan te voeren dat (de kans op) een dergelijke “alternatieve” besteding van een schadevergoeding met zich zou brengen dat de benadeelde meer risico ten aanzien van het te behalen rendement zou moeten lopen, acht de rechtbank dat een niet-valide (en niet relevant) argument. Bovendien heeft ASR geen enkel aanknopingspunt genoemd waarom in deze zaak de schadevergoeding die aan [A] toekomt op een andere wijze dan ter dekking van de jaarschades besteed zal gaan worden.’⁵²

In deze zaak speelde nog een rol dat benadeelde niet meer zelfstandig kon wonen. Bovendien stond zij onder bewind.⁵³ De rechtbank Den Haag overweegt ter zake:

‘Allianz heeft nog aangevoerd dat [gedaagde] heeft gesteld dat er rekening mee moet worden gehouden dat hij een woning zal aankopen in de toekomst, zodat er aanwizingen bestaan dat [gedaagde] de schadevergoeding niet (alleen) consumptief besteedt, maar dat hij zijn vermogen zal gebruiken voor de aankoop van een eigen woning. Deze stelling leidt niet tot een ander oordeel over het in aanmerking te nemen rendement. Nog daargelaten dat de rechtbank die mogelijkheid als te weinig concreet ziet (...) gaat

Allianz er kennelijk van uit dat [gedaagde] met de aankoop van een eigen woning een hoger rendement kan behalen dan wanneer hij de schadevergoeding onderbrengt bij een bank. Nog afgezien van het feit dat Allianz haar stelling in het geheel geen handen en voeten heeft gegeven (zo heeft Allianz niet onderbouwd dat de huizenprijzen in de komende periode harder zullen stijgen dan de “normale” rente en heeft zij ook niet inzichtelijk gemaakt welke gevolgen die gestelde stijging van de huizenprijzen dan zouden moeten hebben voor de door Allianz verschuldigde schadevergoeding), ziet de rechtbank niet in om welke reden een eventuele “alternatieve” besteding van de schadevergoeding ertoe zou moeten leiden dat [gedaagde] meer risico zou moeten lopen ten aanzien van het over zijn vermogen te behalen rendement.’

Dergelijke verweren sorteren, mijns inziens, terecht geen effect. Als het uitgangspunt bij de berekening van de schade is dat periodiek de jaarschade wordt onttrokken ter delging van de schade in dat jaar, dan is het vreemd om opeens over een alternatieve bestedingswijze te beginnen. Die alternatieve bestedingswijze staat immers haaks op de uitgangspunten van de berekening.

Conclusie

De conclusie is dat de rechtbank Den Haag met haar vonnis van 13 mei 2020, als vierde rechtbank in korte tijd, duidelijk heeft gemaakt dat van een kapitalisatie van toekomstige letselschade met 6% rendement en 3% inflatie werkelijk geen sprake meer kan zijn.

De door de rechtbank gekozen uitgangspunten voor het rendement en de inflatie in de eerste vijf jaar zijn goed beargumenteerd en verdienen mijns inziens navolging. Dat geldt ook voor de begrote inflatie voor zowel de middellange als de lange termijn.

Bij de inflatie voor de korte termijn dient echter te worden gekeken of de looninflatie inderdaad (zoals hier) in de jaarschadeberekening is meegenomen. Is dat het geval? Dan verdient ook op dat punt dit vonnis navolging. Is dit niet het geval? Dan is verdedigbaar om niet met de CPI maar met de looninflatie te rekenen of om een welvaartscorrectie toe te passen.

Voor de middellange termijn oogt de begroting van het rendement sympathiek. Het ware mijns inziens echter beter geweest wanneer de rechtbank niet het gemiddelde had genomen van de rentedeposito’s van vijf, tien en vijftien jaar, maar deze termijn apart had benoemd en begroot. Alhoewel dat nu weinig verschil maakt, kan dat in de toekomst anders zijn. Wanneer deze methodiek breed ingang zou hebben gevonden, dan wordt de benadeelde alsdan met aan zekerheid grenzende waarschijnlijkheid over deze periode niet volledig gecompenseerd.

50. Rb. Midden-Nederland 25 september 2019, ECLI:NL:RBMNE:2019:4559, JA 2019/174, m.nt. J. Laumen-de Valk, r.o. 2.22.

51. Rb. Den Haag 13 mei 2020, ECLI:NL:RBDHA:2020:4169, r.o. 4.36.

52. Rb. Midden-Nederland 25 september 2019, ECLI:NL:RBMNE:2019:4559, JA 2019/174, m.nt. J. Laumen-de Valk, r.o. 2.22.

53. Rb. Midden-Nederland 25 september 2019, ECLI:NL:RBMNE:2019:4559, JA 2019/174, m.nt. J. Laumen-de Valk, r.o. 2.21.

Meer moeite heb ik met het begrote rendement voor de lange termijn. Doordat aanknoping is gezocht bij de UFR, is het de vraag of een benadeelde inderdaad risicoloos het beoogde rendement kan behalen. Of dit zo is, zal de tijd ons moeten leren. Maar zelfs als zou blijken dat dit niet lukt, bieden de door de Haagse rechtbank gekozen uitgangspunten hoe dan ook meer zekerheid aan de benadeelde dan de inmiddels achterhaalde '6-om-3'.

Mr. E.W. Bosch